

FRANCISZEK BIEDA

CZTERDZIESTOLECIE POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOLOGICZNEGO, 1921—1961

(tabl. IX—XII)

Quarante années de la Société Géologique de Pologne, 1921 — 1961
(pl. IX—XII)

POWSTANIE I PIERWSZE LATA POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOLOGICZNEGO

Kraków w pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości przedstawiał poważne centrum naukowe. Tutaj znajdowała się siedziba Polskiej Akademii Umiejętności, w której łonie istniała Komisja Fizjograficzna uwzględniająca w dużym stopniu badania geologiczne. Ówczesne Muzeum Fizjograficzne obejmowało także dział geologii, zawierający zbiory opracowane przez różnych uczonych z zakresu geologii, petrografii, paleontologii itd.

Na Uniwersytecie Jagiellońskim istniał wówczas Wydział Filozoficzny, który obejmował następujące placówki naukowe: Gabinet Geologiczny (kierownik prof. Władysław Szajnocha), Pracownia Paleontologiczna (kierownik prof. Józef Grzybowski), Zakład Mineralogii i Petrografii (kierownik prof. Stefan Kreutz). Na Wydziale Górniczym Akademii Górniczej (później dopiero przemianowanej na Akademię Górniczo-Hutniczą) był Zakład Geologii (kierownik prof. Walery Goetel), Zakład Mineralogii (kierownik zastępca profesora Zygmunt Rozen).

Wreszcie — wprawdzie krótko — był czynny w tym czasie jeden jeszcze ośrodek geologii w Krakowie, mianowicie Oddział Geologiczny przy państwowym Urzędzie Naftowym pod kierownictwem docenta Jana Nowaka. Oddział ten skupiał szereg geologów pracujących w Karpatach.

Ani Lwów, którego ośrodek geologiczny został osłabiony przez śmierć Rudolfa Zuber'a, ani Warszawa, gdzie dopiero zaczął się tworzyć Zakład Geologii na Uniwersytecie (prof. Jan Lewiński) oraz Instytut Geologiczny pod kierownictwem Józefa Morozewicza, nie mogły w tej sytuacji podjąć próby skupienia ogółu geologów polskich w ramach jednej organizacji. Stąd też inicjatywa idąca w tym kierunku ze środowiska krakowskiego miała dogodne pole do akcji, w której wyniku zostało powołane do życia Polskie Towarzystwo Geologiczne.

Oficjalne ukonstytuowanie Towarzystwa było poprzedzone przygotowaniem. W kronice Towarzystwa czytamy, że w dniu 14. III. 1920 na zaproszenie Władysława Szajnochy spotkali się w Krakowie geolodzy, a także górnicy, którzy omówili wstępne kroki, jakie należy poczynić dla utworzenia Towarzystwa Geologicznego. Wyłoniono Komitet składający się z W. Szajnochy, J. Nowaka, J. Grzybowskiego, Wiktora

Kuźniara i Władysława Zelechowskiego; miał on za zadanie prowadzić dalej akcję dla zorganizowania Towarzystwa. Postanowiono wówczas, że pierwszy zjazd naukowy odbędzie się w Kielcach w lecie 1920 r.; u geologów krakowskich paleozoik Gór Świętokrzyskich, do którego za czasów rozbiorowych nie mieli łatwego dostępu, budził szczególne zainteresowanie.

W roku 1920 nie doszło do zawiązania Towarzystwa, ani też nie można było urządzić zjazdu w Kielcach, a to z powodu toczącej się wówczas wojny. Rozpoczęte przygotowania utknęły, podjęto je na powrót w zimie roku 1920/21; pierwszym rokiem oficjalnego istnienia Towarzystwa Geologicznego jest więc rok 1921.

Na pierwszym walnym zebraniu, które odbyło się w dniu 24 kwietnia 1921 w lokalu Gabinetu Geologicznego UJ przy ul. św. Anny 6, został uchwalony statut Towarzystwa oraz wybrany pierwszy Zarząd Towarzystwa, do którego weszli: prof. W. Szajnocha jako przewodniczący, doc. dr J. Nowak jako wiceprzewodniczący, członkowie Zarządu: prof. Wilhelm Friedberg z Poznania, prof. Walery Goetel z Krakowa, prof. Jan Lewiński z Warszawy, prof. Bronisław Rydzewski z Wilna, prof. Władysław Szafer z Krakowa, prof. Wawrzyniec Teisseyre ze Lwowa, prof. Edward Windakiewicz i dr Władysław Zelechowski z Krakowa. Towarzystwo Geologiczne podkreśliło swój charakter ogólnopolski przez wybór członków Zarządu ze wszystkich ówczesnych miast z ośrodkami uniwersyteckimi.

Nieliczne było wówczas grono geologów polskich; pierwszy spis członków podany w I tomie Rocznika według stanu z dnia 31. XII. 1922 podaje 73 członków, w tym jedna spółka naftowa. Spośród tych 72 pierwszych członków zmarło do chwili obecnej (wrzesień 1961) 54, żyjących jest 13 (Franciszek Bieda, Henry de Cizancourt, Maria Dylązanka, Henry Goblot, Walery Goetel, Eugeniusz Jabłoński, Juliusz Jurczyński, Stanisław Krajewski, Stanisław Małkowski, Edward Passendorfer, Józef Premik, Feliks Różycki, Władysław Szafer); brak wiadomości o 5 członkach (Kazimierz Jossé, Hieronim Kondratowicz, Iza Kossowska, Stanisław Marconi, Paweł Sikora).

Siedzibą Towarzystwa został Gabinet Geologiczny UJ, gdzie z wyjątkiem krótkiej przerwy w latach 1926—1929, Towarzystwo mieści się po dzień dzisiejszy. Ten piękny lokal zabytkowy (tabl. IX, X) najstarszego w Polsce uniwersyteckiego zakładu geologicznego został szczegółowo opisany przez W. Szajnochę (Rocznik PTG t. III). Do opisu tego, mającego wartość dla historii geologii w Polsce, wobec bliskiego już terminu przeniesienia się Zakładu Geologii do nowej siedziby, dołączona jest fotografia części najnowszej sali wykładowej. Inną część tej sali podaje tabl. XI.

Towarzystwo rozpoczęło zaraz swoją działalność statutową, do której należały: urządzenie zebrań naukowych, organizacja zjazdów naukowych oraz publikacja własnego czasopisma „Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego”. Pierwszy tom tego Rocznika za lata 1921/22 ukazał się w roku 1923; w tym tomie brak jest jeszcze streszczeń obcojęzycznych prac publikowanych, których stałe ukazywanie rozpoczęło się od drugiego tomu. Prace naukowe publikowane przed wojną nie były wynagradzane, również redaktor pełnił swoje obowiązki honorowo.

Pierwszy zjazd naukowy Towarzystwa odbył się w dniach 21 — 24. VIII. 1921 w Kielcach; jego kierownikiem naukowym oraz organizatorem

był Jan Czarnocki. Grono uczestników zjazdu obejmowało niewiele ponad 20 osób, które przewożono furmankami dla zwiedzenia poszczególnych odsłoneń i profili geologicznych.

O zjazdach naukowych Towarzystwa odbywających się corocznie w różnych okolicach Polski nie ma potrzeby tutaj się rozwodzić wobec treściwego i dokładnego opisanie przez Stanisława Krajewskiego (1953) 25 pierwszych zjazdów. Ponadto obszerniejsze relacje z niektórych zjazdów, szczególnie powojennych, były zamieszczane w czasopismach naukowych oraz gazetach codziennych; te materiały historyczne są podane w wykazie bibliografii na końcu.

Działalność Towarzystwa znalazła oddźwięk wśród geologów w Polsce, dowodem tego jest zawiązanie dwóch oddziałów: we Lwowie i w Warszawie. Powstały one prawie równocześnie; Oddział Lwowski zebrał się na pierwsze konstytuujące posiedzenie w dniu 12. III. 1923, pierwszym jego przewodniczącym został wybrany prof. Wawrzyniec Teisseyre. Datę powstania Oddziału Warszawskiego należy odnieść do dnia 12. IV. 1923, przewodniczącym wybrano Jana Lewińskiego.

Oddziały rozpoczęły od razu żywą działalność. Oddział Warszawski zorganizował w podanym powyżej dniu ogólnopolską naradę dotyczącą zagadnień plejstocenu. Przygotowane referaty wywołały ożywione dyskusje. Posiedzenie to było początkiem innych tego rodzaju zebrań. Oddział Lwowski zajął się organizacją V zjazdu naukowego w roku 1924, wycieczki tego zjazdu objęły teren od Żydaczowa aż po Niezwiska nad Dniestrem.

Powstanie tych dwóch oddziałów zakończyło organizację Towarzystwa, które z kolei przechodzi do następnego etapu swojej historii, etapu kończącego się we wrześniu 1939.

OKRES PIĘTNASTOLETNI DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA: 1924 — 1939

Na zjeździe we Lwowie w roku 1924 został wybrany nowy przewodniczący Towarzystwa Karol Bohdanowicz, ówczesny profesor geologii stosowanej na Wydziale Górniczym Akademii Górniczej w Krakowie, który jednak mieszkał stale w Warszawie. Wiceprzewodniczącym został Władysław Szajnocha, a sekretarzem Władysław Zelechowski, prace Towarzystwa szły w dalszym ciągu tym samym torem jak przedtem.

Wydawnictwo Rocznika nie wykazuje jeszcze większego rozmachu, tom III, który ukazał się w roku 1926 (za lata 1925—26), poświęcony został 40-leciu istnienia Gabinetu Geologicznego UJ. Zawiera on prace Władysława Szajnochy, Karola Bohdanowicza i Wilhelma Friedberga omawiające działalność tej placówki naukowej w latach 1886 do 1926. To 40-lecie było zarazem jubileuszem przeszło 40-letniej pracy naukowej Władysława Szajnochy, o czym w Roczniku w artykułach Karola Bohdanowicza i Wilhelma Friedberga znajdujemy obszerniejsze dane. Po śmierci Władysława Szajnochy (1. VIII. 1928) ukazał się w t. V Rocznika 1-stronicowy nekrolog omawiający jedynie działalność tegoż na polu organizacji Towarzystwa Geologicznego, nie ma natomiast omówienia jego prac naukowych. Również z przyczyn nie znanych autorowi nie ukazało się w Roczniku sprawozdanie za lata 1925—26, a które było zapowiedziane przez Zarząd na końcu t. III; mamy więc lukę w dokumentach dotyczących historii Towarzystwa, lukę tym dotkliwszą, że z materiałów archiwalnych Towarzystwa z lat przedwojennych nic się nie przechowało, gdyż w lokalu Towarzystwa gospo-

darował okupant, a pod koniec 1945 roku także naukowcy ukraińscy, którzy uciekli przed Armią Czerwoną. Należałoby dążyć do odtworzenia brakujących dokumentów przez zbieranie informacji oraz przechowanych jeszcze gdzieś papierów wśród żyjących jeszcze a pamiętających te czasy członków.

Tutaj może warto przedstawić tok pracy Zarządu w latach przedwojennych. *De facto* czynnie pracowali 3 członkowie; przewodniczący kierował zebraniami naukowymi, reprezentował Towarzystwo na zewnątrz, prowadził redakcję Rocznika; sekretarz załatwiał (nie było płatnej siły biurowej) korespondencję tak krajową, jak i zagraniczną, zajmował się wysyłką Rocznika, przygotowywał sprawozdania z działalności Zarządu Głównego; praca tego członka Zarządu była więc absorbująca. Skarbnik ściągał składki członkowskie i prowadził rachunki. Do pomocy był tylko kursor, był to jeden z woźnych UJ opłacany przez Towarzystwo. Godzin urzędowych nie było, załatwiano się sprawy w każdym czasie, gdy zachodziła potrzeba. Lokal Towarzystwa mieścił się od 1921—1926 i następnie od 1929—1939 przy ul. św. Anny 6, natomiast w latach 1926—1929 znajdował się on przy ul. Grodzkiej 53 w Zakładzie Paleontologii UJ; był to początkowy okres prezesury Jana Nowaka. Na tomach IV i V Rocznika jest podana siedziba przy ul. Grodzkiej.

W czasie dwuletniej kadencji Zarządu z Karolem Bohdanowiczem na czele zostały zorganizowane dwa zjazdy naukowe. Zjazd VI w 1925 r. odbył się w Katowicach, terenem wycieczek zjazdowych był górnośląski okręg górniczy. Zjazd ten został podjęty z inicjatywy Karola Bohdanowicza, który miał szerokie znajomości wśród górników węglowych; trzeba więc sprostować wyrażenie Stanisława Krajewskiego (1953), że inicjatywa była w rękach członków Instytutu Geologicznego, chodziło tu o organizację i prowadzenie wycieczek, które rzeczywiście mieli w rękach członkowie Instytutu Geologicznego, między nimi uczniowie Karola Bohdanowicza z czasów petersburskich: Stefan Czarnocki, Arnold Makowski, Stanisław Doktorowicz-Hrebnicki i inni.

Zjazd VII w r. 1926 odbył się w Wilnie, organizacją jego zajmował się Bronisław Rydzewski, profesor geologii na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Przeprowadzone na tym Zjeździe wybory przyniosły zmianę w składzie Zarządu, przewodniczącym został Jan Nowak, ówczesny profesor paleontologii UJ, sekretarzem — asystent Zakładu Paleontologii Franciszek Bieda. Na prawie trzy lata, bo do października 1929, siedziba Towarzystwa była więc w lokalu Paleontologii UJ, dopiero po przejściu Jana Nowaka na Katedrę Geologii po śmierci Władysława Szajnochy Towarzystwo wróciło z powrotem do swojej siedziby, i w tym roku został pierwszym sekretarzem Marian Książkiewicz, drugim Kamila Skoczylas-Ciszewska.

Objęcie stanowiska przewodniczącego Towarzystwa przez Jana Nowaka było dla rozwoju Towarzystwa nader korzystne. Był to uczony poważny, który stanowił wzór dla innych, szczególnie młodszych geologów. Równocześnie był on bardzo energiczny, obdarzony talentem kierowniczym, który prowadził zebrania naukowe Towarzystwa wprost przykładowo, brał sam żywy udział w dyskusji i kierował nią. Wielkie były sukcesy naukowe J. Nowaka, należał on do wybitnych przedstawicieli geologii polskiej, jego przedwczesna męczeńska śmierć w lutym 1940 roku, na skutek cierpień poniesionych w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen, była wielkim ciosem dla nauki.

Towarzystwo reprezentowane przez szereg wybitnych naszych uczonych zaczyna czynnie występować na terenie międzynarodowym. Na międzynarodowym Kongresie Geologicznym w Brukseli w r. 1922 delegacja polska — znajdował się w niej przedstawiciel Towarzystwa Jan Nowak — spowodowała wraz z geologami Czechosłowacji, Rumunii, Jugosławii zawiązanie Assocjacji Karpackiej, potem zgłosiła do niej akces Grecja. Assocjacja Karpacka po drugiej wojnie światowej rozszerzona przez wejście do niej ZSRR, Węgier, Bułgarii przekształciła się w Assocjację Karpacko-Bałkańską; będzie ją gościć Polska w roku 1963.

Pod koniec czerwca 1928 roku odbył się w Kopenhadze, z okazji 40-lecia Duńskiego Towarzystwa Geologicznego, międzynarodowy zjazd geologów zajmujących się badaniami czwartorzędu. Na tym zjeździe Towarzystwo było reprezentowane przez geologów i geomorfologów: Stanisława Lencewicza, Jana Lewińskiego, Mieczysława Limanowskiego, Jana Nowaka, Stanisława Pawłowskiego i Bronisława Rydzewskiego. Instytut Geologiczny reprezentowali Józef Morozewicz, Jan Samsonowicz. Przedstawiciele Towarzystwa: Jan Nowak, ówczesny przewodniczący Towarzystwa, i Jan Lewiński, przewodniczący Oddziału warszawskiego Towarzystwa, imieniem delegacji polskiej zgłosili wniosek mający na celu skoordynowanie badań nad czwartorzędem w Europie; powołane zostało specjalne zrzeszenie: L'Association pour l'étude du Quaternaire Européen; regulamin tego zrzeszenia jako jego pierwszy sekretarz opracował J. Nowak. To zrzeszenie zostało uznane jako jeden z organów międzynarodowych Kongresów Geologicznych; przybrało potem nazwę INQUA (Internationale Quaternaire Association). Towarzystwo Geologiczne wydało specjalny zeszyc tomu VIII za rok 1932 dedykowany zjazdowi INQUA w Leningradzie w r. 1932. W roku 1961 odbył się w Polsce VI Zjazd tej instytucji.

Rola Towarzystwa Geologicznego przez te udane akcje jego reprezentantów na terenie międzynarodowym przybiera na znaczeniu, przedstawiciele Towarzystwa biorą udział we wszystkich następnych Międzynarodowych Kongresach Geologicznych. Po Kongresie w Brukseli odbył się Kongres w roku 1926 w Madrycie, w którym wzięli udział Jan Nowak i Walery Goetel z ramienia Towarzystwa; w roku 1929 w Pretorii, przedstawiciele Jan Lewiński i Walery Goetel; w roku 1930 na Międzynarodowym Zjeździe w Paryżu z okazji 100-cia Société Géologique de France Towarzystwo było reprezentowane przez Czesława Kuźniara; na Kongresie w Waszyngtonie w roku 1933 reprezentował Towarzystwo Karol Bohdanowicz; na Kongresie w Moskwie w roku 1937 Stefan Czarnocki.

Towarzystwo Geologiczne od samego początku interesowało się nauczaniem przedmiotów geologicznych w szkołach średnich ogólnokształcących oraz sprawą magisteriatów z nauk geologicznych. To drugie zagadnienie, nader ważne dla rozwoju geologii u nas, powstało w związku z pominięciem takiego magisterium przy układaniu przez Ministerstwo WRiOP (Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego) magisteriatów w uczelniach uniwersyteckich. Brak takiego magisterium powodował zanik dopływu nowych kadr, absolwenci szkół średnich interesujący się geologią zmuszeni byli obierać inne magisteriaty, szczególnie magisteriat geografii. Wprawdzie potem szereg geografów przerzuciło się do geologii, stali się oni wartościowymi pracownikami naukowymi w tej dziedzinie, w interesie rozwoju nauk geologicznych należało jednak dążyć do utworzenia odrębnego magisterium. Już w II tomie Rocznika jest podany me-

memoriał Towarzystwa wystosowany do Ministerstwa WRiOP; w tej sprawie akcja dała pomyślny wynik, gdyż w r. 1927 zostały utworzone dwa magisteriaty: geologii, w którym były prowadzone dwie specjalizacje: jedna z zakresu geologii, druga — paleontologii; oraz magisterium mineralogii z trzema specjalizacjami: mineralogia, petrografia, geochemia.

Gorzej natomiast przedstawiał się rezultat akcji Towarzystwa w sprawie wprowadzenia przedmiotów geologicznych do programu szkoły średniej ogólnokształcącej. W pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości została przeprowadzona reforma szkolnictwa podstawowego i średniego (6 lat szkoły podstawowej, 4 lata gimnazjum, 2 lata liceum), w którym nauki geologiczne nie zostały uwzględnione. Memoriał Towarzystwa omawiający zgubne skutki tak dla kształcenia młodzieży, jak i dla gospodarki narodowej przez usunięcie geologii z tych programów, znajduje się również w II tomie Rocznika. O wprowadzenie nauczania geologii do szkolnictwa średniego Towarzystwo ciągle się upomina, w tomach Rocznika VI, IX znajdujemy dalsze pisma do Ministerstwa WRiOP, bez większego skutku poza uwzględnieniem w jednej z klas licealnych krótkiego kursu geologii.

Z innych ważniejszych wystąpień na zewnątrz trzeba wspomnieć o stałym zainteresowaniu Towarzystwa sprawami tworzenia parków narodowych: Tatrzańskiego, Pienińskiego, w Górach Świętokrzyskich, rezerwatu Czarnowskich Gór pod Kielcami. Walne zjazdy wypowiadały się kilkakrotnie w tych sprawach. Również zwracano uwagę na sprawy muzealnictwa geologicznego, dziedziny zaniedbywanej przed drugą wojną.

Życie wewnętrzne Towarzystwa biegło normalnym torem. Rocznik ukazuje się co roku, jedne tomy są duże, inne małe, zależało to od środków finansowych, jakie mogło Towarzystwo zdobyć na cele wydawnicze. Jednym z udanych tomów był tom XII poświęcony jubileuszowi 50-letniej pracy naukowej Karola Bohdanowicza. Na druk tego tomu Towarzystwo otrzymało subwencję z Unii Przemysłu Górniczego i Hutniczego; subwencje na druk Rocznika otrzymywało się już to z Ministerstwa WRiOP, już to z Funduszu Kultury Narodowej, którego dyrektor Stanisław Michalski odnosił się z dużą życzliwością do potrzeb Towarzystwa. O trudnościach i kłopotach finansowych Towarzystwa związanych z wydawaniem Rocznika jest mowa gdzie indziej (F. Bieda 1957).

Organizacja zjazdów naukowych przebiegała pomyślnie; odbywają się one co roku w coraz to innych terenach kraju. W okresie międzywojennym najwięcej zjazdów przypada na konto Zarządu Głównego (zjazdy II, IV, IX, X, XII, XV, XVIII), potem na Oddział Lwowski (V, VIII, XIV, XVI, XVII). Oddział Warszawski zorganizował XIII zjazd w r. 1933 w północno-wschodniej części Gór Świętokrzyskich oraz w ich obrzeżeniu (trias i jura); zjazd prowadzili Jan Lewiński i Jan Samsonowicz. Przygotowany przez Jana Czarnockiego zjazd na dzień 1 września 1939 w Kielcach nie mógł się odbyć z powodu wybuchu drugiej wojny światowej.

W r. 1926 zawiązał się Oddział Wileński Towarzystwa z Bronisławem Rydzewskim jako przewodniczącym; staraniem tego Oddziału odbyły się dwa zjazdy: VII — w roku 1926 w Wilnie, XI — w roku 1931 w Nowogrodku. Poza tym jednak innej działalności Oddział ten nie przejawiał.

W dniu 17. XII. 1928 utworzył się Oddział w Boryslawiu, przewodniczący Konstanty Tołwiński. Oddział ten również nie zaznaczył swo-

jego istnienia szerszą działalnością, odbyło się tam jednak kilka posiedzeń naukowych.

Niestety i Warszawski Oddział był przed wojną mało ruchliwy, ilość członków wahała się w granicach 25 do 30 osób, sprawozdań z działalności Oddziału nie nadsyłało do Zarządu Głównego. Na ten stan rzeczy złożyło się szereg przyczyn różnej natury, jak np. z przyczyn zewnętrznych istnienie Instytutu Geologicznego, w którego łonie odbywały się w miesiącach zimowych częste posiedzenia naukowe, pracownicy Instytutu Geologicznego większą część roku przebywali w terenie, ośrodek uniwersytecki był stosunkowo nieliczny. Ale były także inne powody paraliżujące prace Oddziału, mianowicie osobiste animozje i antagonizmy między niektórymi geologami.

Charakter Jana Nowaka pełen temperamentu i apodyktyczności nie mógł nie wywoływać sprzeciwu; w czasie jego działalności na stanowisku przewodniczącego obejmującej 14 lat powstawały różnego rodzaju scysje. W t. X Rocznika (za rok 1934) jest podany na stronie 585 jako przypisek Redakcji (przy pracy Eugeniusza Pano), w którym Redakcja dotknięta krytyką napisaną przez Z. Sujkowskiego pracy Józefa Premika opublikowanej w Roczniku zamieściła: „Redakcja ze swej strony jest zdania, że byłoby korzystnie, gdyby p. S. przez pogłębienie swych wiadomości zdołał doprowadzić do unikania błędów..., gdyż te w znacznym stopniu osłabiają jego kwalifikacje do wydania opinii o pracach innych”.

Z. Sujkowski odpowiedział na to artykułem pod tyt.: *O imponderabilia na froncie naukowym* (patrz bibliografia), w którym obok subiektywnych ataków odnośnie do działalności naukowej J. Nowaka i przedstawienia kontrowersji między J. Nowakiem a W. Teisseyrem znajdujemy zarzuty, że w działalności Towarzystwa zaznacza się stronnictwo, szczególnie przy organizacji zjazdów naukowych, niektórzy geolodzy są pomijani z ich szkodą.

Wypowiedź Z. Sujkowskiego dowodzi istnienia rozdziewików w kołach geologów, które nie tylko miały osobiste aspekty, ale poprzez osobę przewodniczącego rzutowały także na Towarzystwo. Patrząc się dzisiaj, już z perspektywy lat, na przytoczone nieporozumienia, nie traktujemy ich jako zbyt poważne. Dla nas ważniejsze jest to, że Towarzystwo jako takie nie ucierpiało przez te nastroje chwili, pozostało jednolite i zwarte. Trzeba jednak zdać sobie sprawę, że zawdzięcza ono możliwość przejścia przez te burzliwe fale oddaniu mu innych członków z terenu Warszawy. Jednym z nich, chyba najbardziej zasłużonym dla Towarzystwa, był Jan Czarnocki, organizator zjazdu pierwszego w r. 1921, potem niedoszedłego do skutku zjazdu 1939 roku, a potem zjazdu XX w roku 1947, przewodniczący Oddziału Warszawskiego w niektórych okresach, człowiek sumiennej pracy, dużej wiedzy i charakteru, przed którym należy chylić czoło.

OKRES WOJENNY

Nadeszła potworna noc okupacji niemieckiej, w czasie której zamarło oficjalnie wszelkie życie naukowe w Polsce, a więc także i Towarzystwo Geologiczne zaprzestało swojej działalności. Członkowie Towarzystwa częściowo byli za granicą, jedni w Anglii i innych krajach zachodu wolnych od najazdu niemieckiego, drudzy zmuszeni byli pójść na wschód. Większość jednak pozostała w kraju najpierw rozdzielonym granicą prze-

biegającą rzekami San i Bug, potem po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej znowu złączeni, chociaż nie był to jeden kraj, ale kilka odrębnych noszących różne nazwy. W Krakowie odbywały się w domu dr Kazimierza Maślankiewicza i jego żony dr Zofii Maślankiewiczowej, przy ul. Czystej 12, tajne zebrania naukowe Towarzystwa. Na tych sporadycznie się odbywających zebraniach były referowane prace z nowymi danymi uzyskanymi w badaniach wówczas prowadzonych. Władysław Szafer wygłosił referat na temat odkrytej tuż przed wojną flory pliocenkiej w Grywałdzie koło Krościenka; Mieczysław Klimaszewski mówił o badaniach nad czwartorzędem okolic Krościenka i innych obszarów; Antoni Gawęł na temat prowadzonego przez niego nowego zdjęcia kopalni soli w Wieliczce; Józef Gołąb na temat prac swoich nad stratygrafią fliszu podhalańskiego. Wychodziliśmy z tych posiedzeń najwyżej po dwóch w odpowiednich odstępach czasu; wysłuchanie interesujących referatów i przeprowadzenie dyskusji naukowej było dla nas zastrzykiem podnoszącym siły. W domu pp. Maślankiewiczów istniało więc dalej potajemnie Towarzystwo Geologiczne, czekając momentu wyzwolenia z niewoli. Przeżywaliśmy w ciągu tych lat wojny wiele ciężkich chwil, ale najstraszniejsze były miesiące powstania warszawskiego. Myśleliśmy o losach naszych kolegów i drogich nam placówek naukowych, z tego co się widziało w Warszawie po wrześniu 1939 roku jasne było, że powstanie warszawskie przyniesie ogromne straty. Jednak to, co stwierdziliśmy po oswobodzeniu Warszawy z początkiem 1945 roku, przeszło nasze najgorsze przewidywania. Zupełnie przestał istnieć gmach uniwersytecki z katedrami geologicznymi, kompletnie zniszczony był Instytut Geologiczny. Po wojnie Zarząd Główny postanowił, że po tylu cierpieniach spowodowanych przez najazd niemiecki nie będzie się zamieszczać streszczeń w języku niemieckim w Roczniku Polskiego Towarzystwa Geologicznego.

POLSKIE TOWARZYSTWO GEOLOGICZNE PO DRUGIEJ WOJNIE

Bilans strat i pierwsze poczynania. Po uwolnieniu Polski od okupacji w 1945 r. Polska przystąpiła do odbudowy swego życia; również Polskie Towarzystwo Geologiczne podjęło swoją działalność w Krakowie, gdzie przebywali nie tylko miejscowi geolodzy, ale także wielu ze Lwowa i z Warszawy, ci ostatni znaleźli się tutaj po powstaniu warszawskim; przez krótki czas mieściła się w Krakowie centrala Instytutu Geologicznego z jego ówczesnym dyrektorem Karolem Bohdanowiczem.

W dniu 4. VI. 1945 odbyło się walne zebranie Towarzystwa w Zakładzie geologii UJ. Wybrany został Zarząd Główny, w którego skład weszli m. i. prof. Stefan Czarnocki jako przewodniczący i dr Kazimierz Maślankiewicz jako sekretarz. Zarząd rozpoczął z miejsca swoją pracę, której zadaniem było przede wszystkim zestawienie strat w inwentarzu i naprawa zniszczeń wojennych; szczególnie biblioteka Towarzystwa wiele ucierpiała. Przystąpiono do zbierania materiałów do Rocznika, rozpoczęto kroki dla zorganizowania zjazdu naukowego w r. 1946. Jedną z pierwszych czynności, jakie nasuwała chwila bieżąca, było ustalenie ilości członków, ich miejsc zamieszkania oraz przegląd — jakże bolesny — poniesionych strat w gronie członków.

W roku 1939 znajdował się w drukarni Anczyca i S-ki w Krakowie XV tom Rocznika, wybuch wojny przeszkodził w dokończeniu druku te-

go tomu, ale arkusze wydrukowane ocalały przechowywane przez całą wojnę przez personel drukarni, nikt z Polaków nie wierzył w niemieckie zwycięstwo. Zarząd Główny wydał więc ten szczupło przedstawiający się XV tom. Rozpoczęto druk tomu XVI w drukarni w Toruniu dzięki staraniom prof. Edwarda Passendorfera, który wchodził w skład Komitetu Redakcyjnego razem z prof. Marianem Książkiewiczem i dr Kazimierzem Maślankiewiczem.

W t. XVI (za rok 1946) poświęconym pamięci prof. Jana Nowaka jest podana lista strat w czasie wojny, obejmująca geologów i niektórych uczonych pokrewnych dziedzin wiedzy. Lista ta obejmuje 35 nazwisk, jest w niej szereg nazwisk wybitnych uczonych, którzy zmarli w obozach koncentracyjnych w Niemczech, już to zostali rozstrzelani, już to zmarli w Polsce w trudnych warunkach życia okupacyjnego, wreszcie byli tacy, którzy zaginęli bez wieści. Obszerniejsze nekrologi tych członków ukazały się w tomie XIX za rok 1949.

Lista członków zamieszczona w t. XVII (za rok 1947) zawiera 7 członków honorowych (patrz przypisek 1) i 215 zwyczajnych, razem 222 członków; była to więc liczba niewiele większa od ostatniej przedwojennej listy opublikowanej w t. XIII (za rok 1938), a w której było 181 członków. Ilustruje nam to, jak wojna zahamowała przyrost ilości członków. W następnych 9 latach (1947—1956) przybyło bardzo wielu członków, lista podana w t. XXV (za rok 1955) zawiera 663 członków, w tym część stanowią różne instytucje. Obecnie według stanu z dnia 30. IV. 61 ogłoszonego w pierwszym zeszycie XXXI t. (za rok 1961) jest członków 808 i 9 członków honorowych. Zestawmy te liczby ilustrujące ruch członków:

rok 1923	73 członków
„ 1931	153 „
„ 1938	181 „
„ 1947	222 „
„ 1955	663 „
„ 1961	817 „

Wkrótce po podjęciu działalności przez centralę Towarzystwa w Krakowie również Oddział Warszawski zorganizował się na nowo, jego pierwsze walne zebranie członków odbyło się w dniu 26. III. 46 w Warszawie będącej wówczas morzem gruzów.

W związku ze zmianą wschodnich granic Polski przestały istnieć Oddziały Lwowski i Borysławski; w początkach więc po wojnie funkcjonowały jedynie ośrodki Krakowski i Warszawski. Przewodniczącymi Oddziału Warszawskiego po wojnie byli: Jan Samsonowicz, Roman Kozłowski, Stanisław Krajewski, Maria Turnau-Morawska, Kazimierz Smulikowski; od r. 1954 piastuje bez przerwy tę godność Ludwik Sawicki.

Później, w r. 1951 został zorganizowany Oddział Wrocławski; pierwszym przewodniczącym, pozostającym na tym stanowisku do r. 1957, był Kazimierz Maślankiewicz, po nim objął tę funkcję Henryk Teisseyre.

Uszczuplone pod względem organizacyjnym oraz osłabione stratą tytułu wybitnych członków Towarzystwo rozpoczyna na nowo swoją działalność na tych samych polach, jak przed wojną. W nowym ustroju społecznym, w nowych ramach Polski Ludowej odpowiednio nastawia się działalność Towarzystwa. Początkowy okres powojenny był trudny ze względu na zniszczenie, jakie poniosła gospodarka narodowa, i co za tym idzie konieczność stosowania oszczędności. Ponadto następujące stosunko-

wo szybko po sobie zgony dwóch pierwszych powojennych przewodniczących: Stefana Czarnockiego i Wojciecha Rogali (p. przypisek 2), stanowiły przeszkodę w należyтым funkcjonowaniu działalności Towarzystwa. W tym wypadku na osobę sekretarza, którym był Kazimierz Maślankiewicz, spadały zwiększone obowiązki. Drugim sekretarzem był Stanisław Siedlecki.

Ułatwieniem w pracy było zaangażowanie pierwszej opłacanej sekretarki biurowej, którą została Maria Langie. Później już można było zatrudnić osobną siłę do biblioteki, Wandę Grużewską. Centrala Towarzystwa mogła więc sprawniej funkcjonować, siedziba Towarzystwa była nadal w Zakładzie Geologii UJ. Trzecim z kolei powojennym przewodniczącym został w 1947 r. kierownik tego Zakładu prof. Marian Książkiewicz, nastąpił więc chwilowo powrót do przedwojennych stosunków, gdyż przewodniczącym Towarzystwa został kierownik Zakładu Geologii UJ. W r. 1951 stanowisko przewodniczącego objął F. Bieda, a funkcje pierwszego sekretarza Krzysztof Birkenmajer, jeden z asystentów Zakładu Geologii UJ, drugim sekretarzem była Ewa Łuczkowska. W r. 1957 przewodniczącym został wybrany Henryk Świński, sekretarzami Stanisław Czarniecki (pierwszy sekretarz) i Janusz Kotlarczyk (drugi sekretarz).

Zjazdy naukowe. Działalność Towarzystwa w okresie od 1945—1961 wykazuje stały rozwój. Akcja organizacji zjazdów naukowych ma na swoim koncie poważne osiągnięcia, zjazdy obejmują coraz ważniejszą tematykę dotyczącą tak geologii teoretycznej, jak i gospodarczej; w zjazdach bierze udział coraz większa ilość członków, w wielu zjazdach uczestniczą geolodzy z zagranicy. Na zjazdy są z reguły przygotowywane obszerne przewodniki naukowe, przed wojną zaś tylko dwa zjazdy miały swoje przewodniki drukowane: pieniński w r. 1929 i tatrzański w r. 1930. Po wojnie każdorazowy komitet organizacyjny zjazdu uważa za jedno ze swoich ważnych zadań wydanie przewodnika już to drukowanego, już to powielonego na maszynie. W tym ostatnim wypadku przewodnik taki jest potem drukowany w Roczniku stając się źródłem informacji o geologii danego terenu.

Nowa rzeczywistość polityczna była powodem, że Towarzystwo urządziło szereg zjazdów po wojnie na Ziemiach Zachodnich. Już pierwszy zjazd po wojnie, a dziewiętnasty numeracji ogólnej odbył się w r. 1946 w Solicach, obecnie Szczawno-Zdrój koło Wałbrzycha. Następne zjazdy naukowe na tych ziemiach to częściowo zjazd XXI w roku 1948 na Pojezierzu Mazurskim; zjazd XXIV w r. 1951 w Wałbrzychu; zjazd XXVIII w r. 1955 w Szczecinie; zjazd XXX w r. 1957 w Dusznikach; zjazd XXXI w r. 1958 w Gdańsku.

Na ogólną liczbę 16 powojennych (po rok 1961 włącznie) zjazdów przypada na Ziemię Odzyskaną 6 zjazdów. Jubileuszowy zjazd XXV w r. 1952 odbył się w Warszawie, również następny zjazd XXVI w r. 1953 zorganizowany w ramach I Narady Państwowej Służby Geologicznej rozpoczął się w Warszawie, a potem przeniósł się w teren nad rzekę Kamienną.

O zjazdach samych nie ma potrzeby szczegółowo pisać, (p. przypisek 3) ich przebieg jest dokładnie przedstawiony przez różnych autorów w różnych wydawnictwach (patrz bibliografia). Dodać jedynie trzeba, że z uwagi na znaczne zwiększenie ilości członków Towarzystwa nie było już rzeczą praktyczną, ażeby wszyscy członkowie Towarzystwa brali udział w posiedzeniu administracyjno-sprawozdawczo-wyborczym Towa-

rzystwa. Zresztą uchwalona zmiana statutu Towarzystwa jeszcze przed wojną w r. 1931 przewidywała, że najwyższą władzą Towarzystwa jest Walny Zjazd Delegatów. Delegatów wybierały oddziały, początkowo 1 delegat na 10 członków, potem 1 delegat na 20 członków. Ostatnio ogólne walne zebranie członków Towarzystwa odbyło się w Warszawie na zjeździe w r. 1953; od r. 1954 (zjazd XXVII w Krakowie) zbiera się w czasie zjazdu naukowego walny zjazd delegatów.

Zebrania naukowe fachowe i popularyzacyjne. Posiedzenia naukowe odbywają się we wszystkich oddziałach; referowane są na nich wyniki najnowszych badań, w szeregu wypadków ten sam referat jest powtarzany w innym Oddziale. Na te zebrania naukowe w zasadzie wstęp jest wolny także i dla osób nie będących członkami Towarzystwa, między którymi znajdują się słuchacze geologii wyższych uczelni. Na niektóre posiedzenia wstęp mają tylko członkowie Towarzystwa, na tych posiedzeniach są poruszane zagadnienia interesujące tylko specjalistów z zakresu geologii.

Posiedzenia naukowe cieszą się z reguły dużą frekwencją, niejednokrotnie towarzyszy im gorąca i długa dyskusja, tak że te posiedzenia trwają po kilka godzin. Jest to więc szkoła myślenia i przedstawiania problemów naukowych, przykład wypowiedzania krytyki naukowej, która może opierać się tylko na faktach, bez wypowiedzania poglądów nie umotywowanych należycie. Rola zatem towarzystwa naukowego oraz prowadzącego posiedzenie naukowe jest szczególnie ważna dla rozwoju nauki. Wiele było także referatów przedstawianych przed oddaniem pracy do druku, referent mógł wprowadzić na podstawie dyskusji odpowiednie zmiany. W Oddziale krakowskim zostały podjęte próby omówienia w wyczerpujący sposób niektórych ważnych problemów naukowych. Jedno z takich całonocnych posiedzeń było poświęcone zagadnieniu sedymentacji fliszu karpackiego i współczesnej sedymentacji Dunajca; odbyło się ono 27. II. 1956 przy współudziale dwóch instytucji — Towarzystwa Geologicznego i Pracowni Geologiczno-Stratygraficznej PAN w Krakowie. Wygłoszono wówczas pięć referatów, które później ukazały się w XXVI tomie Rocznika za r. 1956. Inne takie posiedzenie miało na celu omówienie stosunku jednostki magurskiej do jednostek sąsiadujących; posiedzenie to również wywołało duże zainteresowanie, ale nie udało się otrzymać materiałów do druku od referentów.

W posiedzeniach naukowych Towarzystwa brali także udział obcokrajowcy, którzy wygłaszali referaty na temat własnych badań lub przedstawiali rezultaty osiągnięć nauki danego kraju. Wśród tych obcych gości byli przedstawiciele ZSRR, Czechosłowacji, NRD, Holandii, Belgii, Francji i Anglii.

Niektóre posiedzenia naukowe miały na celu omówienie zagadnień, które interesowały Towarzystwo jako zrzeszenie o charakterze naukowo-społecznym. Straty w łonie geologów w ciągu wojny oraz potrzeba odbudowy i rozbudowy życia gospodarczego kraju czyniły szczególnie pilną sprawą kształcenie nowych kadr geologicznych. Już w r. 1945 prof. W. Goetel wygłosił referat (p. bibliografia), w którym przedstawił plan rozbudowy uniwersytetów i Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie dla przygotowania dobrze wykwalifikowanych geologów.

Kształcenie geologów oraz innych specjalistów z pokrewnych dziedzin ściśle się wiąże z zagadnieniem popierania twórczości naukowej, czołowym zagadnieniem nauki polskiej. Jedno z dłuższych posiedzeń (20. IV. 1950) w Krakowie zostało poświęcone omówieniu całokształtu obecnego

stanu geologii w Polsce i rozwoju nauk geologicznych w przyszłości. Specjalne referaty i koreferaty były wygłoszone przez specjalistów poszczególnych dziedzin nauk geologicznych. Ta problematyka stanowi wkład do dyskusji naukowej, która miała na celu przygotowanie I Kongresu Nauki Polskiej w r. 1951. Referaty (i koreferaty) zostały wydrukowane w XX tomie Rocznika za rok 1950.

Ważne znaczenie mają osobne posiedzenia naukowe poświęcone omówieniu działalności naukowej zmarłych wybitnych przedstawicieli nauk geologicznych tak polskich, jak i zagranicznych. Po wojnie szczególnie uroczysty charakter miały zebrania naukowe, które odbyły się we wszystkich oddziałach, a poświęcone były pamięci J. Czarnockiego, J. Nowaka, J. Samsonowicza i Stanisława J. Thugutta; z obcych Maurice Lugeona i Paul Nigglego.

Działalność Towarzystwa jest mniej bogata w rezultaty na polu organizacji odczytów popularnonaukowych; ten dział pracy nie wykazuje większych osiągnięć, jedynie Oddział Warszawski może się poszczycić bardziej konkretnymi rezultatami. Mimo dużego wkładu pracy przez prelegentów, którzy starannie przygotowywali swoje odczyty z reguły ilustrowane obrazami świetlnymi — frekwencja na tych odczytach w Krakowie była stosunkowo niewielka, większa natomiast w Warszawie i Wrocławiu. Sprawa popularyzacji nauki należy do ważnych zadań towarzystw naukowych, które powinny temu zagadnieniu poświęcać specjalną uwagę.

Wydawnictwa i biblioteka. Najbardziej trwałą, a może najważniejszą dziedziną działalności Towarzystwa jest wydawnictwo periodyku: „Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego”. Od tomu XIX (rok 1949) ukazuje się Rocznik w postaci 4 zeszytów kwartalnych, z wyjątkiem tomów XXIII i XXVII wydanych w całości dla odrobienia opóźnień w ukazywaniu się czasopisma. Obecnie drukuje się już wszystkie cztery zeszyty przypadające na dany rok.

Różna jest tematyka prac publikowanych w Roczniku i oczywiście różna ich wartość. Nad doborem prac i ich odpowiednią wartością czuwa Rada Redakcyjna złożona z przewodniczącego tejże i 7 członków; reprezentują oni różne dziedziny nauk geologicznych. Pierwsza Rada została powołana z końcem roku 1954 przez Zarząd Główny i zatwierdzona przez III Wydział PAN pismem z dnia 15. I. 1955; jej skład był następujący: przewodniczący prof. H. Świdziński, członkowie — profesorowie: F. Bieda, A. Gawęł, Roman Krajewski, Z. Pazdro, Władysław Pożaryski, K. Smulikowski, H. Teisseyre. Obecnie (rok 1961) skład Redakcji i Rady Redakcyjnej przedstawia się następująco: redaktor F. Bieda, sekretarz naukowy Redakcji S. Geroch; Rada Redakcyjna — przewodniczący M. Książkiewicz, członkowie A. Gawęł, R. Krajewski, Z. Pazdro, W. Pożaryski, K. Smulikowski, H. Świdziński, H. Teisseyre.

Rada Redakcyjna przeprowadza na początku każdego roku ocenę opublikowanych prac, podkreślając prace mające szczególne wartości. Do teki redakcyjnej wpływają prace, których autorami są przeważnie pracownicy naukowcy wyższych uczelni, ponadto pracownicy naukowcy szeregu instytutów naukowych oraz przedsiębiorstw geologicznych. Towarzystwo samo nie może ani prowadzić badań, ani udzielać subwencji na nie. Druk Rocznika jest pokrywany z dotacji przyznawanej na ten cel corocznie przez PAN.

W roku 1961 drukuje się tom XXXI Rocznika, czyli na 40-lecie To-

warzystwa brak jest 9-iu tomów, niedobór ten powstał częściowo na skutek trudności wydawniczych w pierwszym okresie istnienia Towarzystwa, kiedy to jeden tom wydawany był co drugi rok; następnie dalsze opóźnienia były spowodowane latami wojny. W obecnej chwili Rocznik jest — obok wydawnictwa „Prace Instytutu Geologicznego” — najstarszym czasopismem geologicznym w Polsce.

W Roczniku są zamieszczane także sprawozdania z działalności Towarzystwa, nieraz obszerne nekrologi zmarłych członków: co pewien czas są podawane spisy członków oraz spisy wydawnictw obcych uzyskanych drogą wymiany. Dzisiejszy stan wymiany obejmuje prawie 350 instytucji naukowych zagranicznych, a krajowych — 14. Od instytucji tych otrzymuje Towarzystwo prawie 780 wydawnictw ciągłych (z tego pewna część nie jest już kontynuowana), ponadto biblioteka posiada 2626 pozycji książkowych już to wielotomowych, już to pojedynczych. Dzięki tej bogatej bibliotece ośrodek krakowski ma do dyspozycji najnowszą literaturę naukową z całego świata, jest ona do dyspozycji dla wszystkich członków Towarzystwa, którzy mogą z niej korzystać tak na miejscu, jak i drogą pocztową, a także i dla nieczłonków.

W czasie wojennym biblioteka Towarzystwa uległa dużemu zniszczeniu, wiele cennych wydawnictw okupanci zabrali; nawet szereg tomów Rocznika znajdujących się w magazynie zaginęło, tak, że Towarzystwo nie posiada ani jednego pełnego kompletu Rocznika do sprzedaży. Po wojnie Zarząd Towarzystwa zwrócił się do instytucji, z którymi prowadzi wymianę z prośbą o uzupełnienie braków; na apel ten wiele instytucji zagranicznych nadesłało komplety wydawnictw.

W roku 1949 Ministerstwo Oświaty przyznało 2 miliony złotych (w dawnej walucie) jako kredyt inwestycyjny na bibliotekę; z tej sumy wydatkowano 400 000 złotych na zakup szaf bibliotecznych, 1 600 000 zł na zakup wydawnictw, których drogą wymiany nie można uzyskać. Dzięki temu w bibliotece Towarzystwa znajduje się szereg takich zakupywanych wydawnictw, są one kompletowane corocznie drogą opłacania już to prenumeraty, już to składki członkowskiej.

Biblioteka Towarzystwa składa się z wydawnictw nadchodzących już to jako oprawione w twarde okładki, już to jako broszurowane; te ostatnie są oprawiane z nagłówkiem na grzbiecie; biblioteka znajduje się w starannej pieczy bibliotekarki Towarzystwa. Przystąpiono do sporządzenia katalogu kartkowego rzeczowego, praca ta jednak ze względu na trudności finansowe na razie została wstrzymana.

O redakcjach Rocznika była mowa już przy innej okazji (F. B i e d a 1957); w pierwszym okresie przedwojennym i kilka lat po wojnie redaktorami byli przewodniczący Towarzystwa, obecnie funkcja redaktora jest oddzielona od stanowiska przewodniczącego. Przy redaktorze pracuje sekretarz naukowy redakcji doc. Stanisław D ż u ł y ń s k i, potem dr Stanisław G e r o c h. Recenzje prac przeprowadzają z reguły członkowie Towarzystwa, fachowcy w danej dziedzinie wiedzy. Jeden z tomów (XXVII za r. 1957) został poświęcony pamięci członka honorowego S. J. T h u g u t t a. W tomie XXXI zeszyty 2 i 3 zostały poświęcone zjazdowi INQUA w Polsce w r. 1961. Ukazują się też w Roczniku prace autorów zagranicznych z ZSRR i Czechosłowacji. Pomimo konkurencji wydawnictw Instytutu Geologicznego oraz Akademii Nauk Rocznik pozostaje nadal potrzebnym ogólnogeologicznym periodykiem, czego dowodem jest stały i liczny dopływ materiałów do publikowania.

Po wojnie Towarzystwo rozpoczęło wydawanie w języku polskim in-

nej publikacji, nie periodycznej, ale zwartej; jest to „Regionalna Geologia Polski”. Na XIX zjeździe Towarzystwa w r. 1946 w Solicach koło Wałbrzycha zapadła uchwała, na wniosek seniora geologów polskich, późniejszego członka honorowego Konstantego Tołwińskiego, ażeby wydać podręcznik: Geologia ziem polskich; w pierwotnym planie miał on się składać z trzech części: stratygraficznej, regionalnej i surowcowej. Głównym redaktorem został Wojciech Rogala, po jego śmierci funkcję tę objął prof. Jan Samsonowicz, redaktor części stratygraficznej. Na innych redaktorów byli przewidziani prof. Marian Książkiewicz — część regionalna, dr Konstanty Tołwiński — część surowcowa; ten ostatni wniósł później rezygnację i na jego miejsce wszedł prof. Józef Zwierzycki. Ponadto w skład kolegium autorskiego weszło 21 członków Towarzystwa.

Okazało się jednak, że zebranie materiałów do takiego podręcznika dla całej Polski natrafia na poważne trudności, postanowiono przekształcić to wydawnictwo w ten sposób, że będzie się ono ukazywało w postaci odrębnych opracowań poszczególnych regionów kraju; te opracowania będą zawierały część stratygraficzną i tektoniczną bez części surowcowej. Redaktorem naczelnym został wybrany prof. Marian Książkiewicz. Dotychczas w Regionalnej Geologii Polski ukazały się trzy tomy: t. I karpacki z 2 zeszytami (Stratygrafia, tektonika, redaktor M. Książkiewicz); t. II lubelski (redaktor W. Pożaryski); t. III sudecki z 2 zeszytami; zesz. 1 eozoik — mezozoik, zesz. 2 — kenozoik (redaktor H. Teisseyre). Część planu została zatem wykonana, w przygotowaniu znajdują się następujące tomy: region krakowsko-śląski, region świętokrzyski, region Niziny polskiej.

Trzecim wydawnictwem Towarzystwa jest monografia Wilhelma Friedberga: Mięczaki miocenu ziem polskich. Przed wojną wydano jej drugą część: „Małże” — w dwóch zeszytach (1934 i 1936). Po wojnie wydano jako przedruk część I: „Mięczaki mioceńskie ziem polskich i krajów sąsiednich ślimaki i łódkonogi”; pierwsze wydanie tej części ukazało się w latach 1911—1928, było ono wyczerpane. Wydanie tej podstawowej monografii dla badań dotyczących naszego miocenu było bardzo potrzebne, obecnie obydwie części są już na wyczerpaniu, szczególnie część 2.

Wymienić wreszcie trzeba, że Towarzystwo wydało w formie odrębnych książek niektóre przewodniki zjazdów naukowych. Pokażnie przedstawia się Przewodnik XXX zjazdu w Dusznikach w r. 1957, wydany staraniem Oddziału Wrocławskiego; podane w nim zostały materiały geologiczne z zakresu stratygrafii, tektoniki, paleogeografii całego obszaru kłodzkiego.

Inne pola działalności. Pokróćce przejdziemy ważniejsze prace i zdarzenia w Towarzystwie w okresie powojennym do chwili obecnej. O niektórych sprawach była już powyżej mowa, jak np. czynne włączenie się Towarzystwa do prac przygotowawczych I Kongresu Nauki Polskiej.

Jedną z odziedziczonych po okresie międzywojennym trudnych spraw było zagadnienie nauczania geologii w szkołach średnich ogólnokształcących. I po wojnie trzeba było zabierać wielokrotnie głos czy to na łamach prasy codziennej, czy to przez wysyłanie memoriałów uchwalanych na walnych zjazdach do odpowiednich czynników państwowych; była nawet delegacja w tej sprawie z przewodniczącym Towarzystwa u wicepremiera S. Jędrzychowskiego. Jednym z niezmordowanych głosicieli potrzeby wprowadzenia geologii do szkół średnich jest prof. Edward

Passendorfer. Jak dotąd, starania Towarzystwa nie znalazły odzwierciedlenia, nawet w dzisiejszej dobie, kiedy znaczenie nauk przyrodniczych oraz poznanie warunków ekonomicznych kraju jest potrzebą powszechnie uznaną. Możliwe, że przy nowej reformie szkolnictwa podstawowego i ogólnokształcącego, która przewiduje dodanie jednego roku nauki, znajdzie się miejsce w programach szkolnych i dla geologii.

W związku ze zmianami programu kształcenia w szkołach wyższych politechnicznych zaznaczyła się w wielu wypadkach tendencja do redukcji godzin przeznaczonych na geologię; mogło to odbić się ujemnie na znajomości geologii u różnych specjalistów inżynierów. Zarząd Główny powołał osobną komisję na wniosek i pod przewodnictwem prof. Mariana Kamińskiego, zadaniem tejże było zbadanie całokształtu zagadnienia, przedyskutowania go w odpowiednich uczelniach oraz u władz centralnych.

Sprawy ochrony zabytków przyrody i związane z tym zagadnienia budownictwa zapór wodnych, jak zaporą na Dunajcu koło Czorsztyna i inne — również były przedmiotem czynnego zainteresowania się Towarzystwa.

Muzealnictwo geologiczne w Polsce stanowi temat wielu dyskusji na różnych szczeblach, do których i Towarzystwo często się włączało, wysuwało ono postulat przeprowadzenia odpowiedniej organizacji muzealnictwa, oddania go w opiekę właściwym czynnikom. Obecnie rozwój muzealnictwa geologicznego jest skrzepowany, geologia ma jedynie oddziały w większych muzeach.

Trzeba w końcu wspomnieć jeszcze o niektórych ważniejszych zdarzeniach. W r. 1947 Zarząd Główny otrzymał pismo Ministerstwa Oświaty, zalecające wytypowanie do nagród najlepszych prac z zakresu nauk geologicznych, które zostały wykonane w latach 1939—1946. Na wniosek Zarządu Głównego Ministerstwo Oświaty przyznało następujące nagrody:

I nagroda — prof. Franciszek Bieda za pracę: Stratygrafia fliszu Karpat polskich na podstawie dużych otwornic.

I nagroda — prof. Kazimierz Smulikowski za pracę: Studia petrologiczne obszarów granitowych na pn.-zach. Wołynia. Notatki petrologiczne z okolic Korca i dol. Słuczy.

II nagroda — doc. Bronisława Kokoszyńska za pracę: Dolna kreda Karpat.

II nagroda — doc. Zdzisław Pazdro za pracę: Jednostki tektoniczne w budowie Opola Małego i facje ich rozwoju.

III nagroda — dr Adam Tokarski za pracę: Ramowa tektonika Karpat jasielskich. Grójec i okno Żywieckie.

Zarząd Główny oraz Walny Zjazd Delegatów w Częstochowie uchwalili ustanowienie nagrody naukowej im. Ludwika Zejsznera za prace naukowe wykonane przez młodych pracowników nauk geologicznych. Przyznawanie nagród przez Towarzystwo na wniosek osobnej komisji nagród naukowych będzie jednym z ważnych zdarzeń w latach następnych w łonie Towarzystwa.

Z prac oddziałów Towarzystwa godna zanotowania jest akcja Oddziału Warszawskiego mająca na celu zabezpieczenie niszczonego grobowca Jerzego Bogumiła Puscha na cmentarzu w Warszawie. Na apel Oddziału zebrano odpowiedni fundusz, który umożliwił przeprowadzenie odpowiednich prac przy restauracji pamiątkowego zabytku.

Niedawno (w r. 1961) powstał nowy oddział — „Ziemi Rzeszowskiej” — grupujący członków obszaru naftowego karpackiego. Pierwszym prze-

wodniczącym został wybrany mgr inż. Piotr K a r n k o w s k i. Siedziba oddziału mieści się w Jaśle.

Od pewnego czasu trwają prace nad nowym statutem Towarzystwa. Pierwszy statut trzeba było dwukrotnie uzupełniać dla dostosowania go do nasuwających się potrzeb, raz w roku 1931, drugi raz w roku 1955. Rozpoczęte prace nad statutem są hamowane między innymi tym, że wypowiedziany był pogląd, iż towarzystwa naukowe mają otrzymać statuty ramowe opracowane przez PAN, instytucję opiekującą się tymi towarzystwami.

Ten krótki przegląd historii Towarzystwa na jego Czterdziestolecie nie rości sobie pretensji, że wszystkie zdarzenia zostały potraktowane w sposób wyczerpujący. Nie pozwolił na to brak materiałów dotyczących kilku lat przedwojennych, zebranie odnośnych danych nie było obecnie możliwe. Fragmentarycznie tylko została omówiona działalność Oddziałów, tutaj istnieją duże luki w dokumentach, szczególnie jeżeli chodzi o Oddział Warszawski z okresu przed rokiem 1939. O niektórych sprawach będzie można mówić później, gdy będzie się miało przed sobą większą perspektywę czasu.

Przypisek 1

CZŁONKOWIE HONOROWI

KRAJOWI

Imię i nazwisko	miejsce zamieszkania	data powołania	
Karol Bohdanowicz	Warszawa	14. I. 1946	zmarł 5. VI. 1947
Stanisław J. Thugutt	Warszawa, Kraków	14. I. 1946	zmarł 16. XII. 1956
Roman Kozłowski	Warszawa	25. VI. 1950	
Władysław Szafer	Kraków	25. VI. 1950	
Jan Czarnocki	Warszawa	23. VIII. 1951	zmarł 16. XII. 1951
Jan Samsonowicz	Warszawa	23. VIII. 1951	zmarł 3. XI. 1959
Marian Książkiewicz	Kraków	24. VI. 1956	
Konstanty Tołwiński	Zakopane	19. V. 1957	zmarł 15. V. 1961
Walery Goetel	Kraków	3. IX. 1959	
Franciszek Bieda	Kraków	25. VI. 1961	

ZAGRANICZNI

Maurice Lugeon	Lozanna	1. VII. 1937	zmarł 23. X. 1953
Helge G. Backlund	Upsala	4. VII. 1946	zmarł VIII. 1959
Aarne Laitakari	Helsinki	4. VII. 1946	
Paul Niggli	Zurych	4. VII. 1946	zmarł 13. I. 1953
Ragnar Sandegren	Sztokholm	4. VII. 1946	
Eric H. O. Stensiö	Sztokholm	4. VII. 1946	
Radim Kettner	Praga	6. VI. 1958	

Przypisek 2

PRZEWODNICZĄCY ZARZĄDU GŁÓWNEGO

Imię i nazwisko	okres sprawowania funkcji	
Władysław Szajnocha	24. IV. 1921 — 2. VII. 1924	zmarł 1. VIII. 1928
Karol Bohdanowicz	2. VII. 1924 — 4. VII. 1926	zmarł 5. VI. 1947
Jan Nowak	4. VII. 1926 — 18. II. 1940	zmarł 18. II. 1940
Stefan Czarnocki	4. VI. 1945 — 6. I. 1947	zmarł 6. I. 1947
Wojciech Rogala	I. 1947 — 4. V. 1947	zmarł 4. V. 1947
Marian Książkiewicz	V. 1947 — 23. VIII. 1951	
Franciszek Bieda	23. VIII. 1951 — 19. V. 1957	
Henryk Świdziński	19. V. 1957 —	

Przypisek 3

Zjazdy naukowe XXVI—XXXIV (1953—1961) Polskiego Towarzystwa Geologicznego

L. p.	Data	Baza	Walne zebranie, od r. 1954 walny zjazd delegatów	Tematyka naukowa i teren wycieczek	Komitety: organizacyjny i naukowy — pod kierownictwem
XXVI	23—26. VIII 1953	Warszawa	Warszawa	mezozoik doliny Karmiennej, Wisła koło Rachowa	Zjazd odbył się w ramach I Nara- dy Państwowej Służby Geologicz- nej
XXVII	12—14. IX 1954	Kraków	Kraków	paleozoik i mezozoik wyżyny krakowskiej, flisz okolic Wadowic	Prof. Marian Książkiewicz Doc. Stanisław Siedlecki
XXVIII	3—5. VI 1955	Szczecin	Szczecin	jura okolic Kamienia Pomorskiego, plejsto- cen północno-zachod- niej Polski	Prof. Zdzisław Pazdro Doc. Anna Czekalska
XXIX	24—26. VI 1956	Lublin	Lublin	kreda, miocen, plejsto- cen Lubelszczyzny	Prof. Czesław Pachucki Prof. Władysław Pożaryski
XXX	19—21. V 1957	Duszniki	Duszniki	skały krystaliczne, pa- leozoik, kreda, plejsto- cen okolic Kłodzka	Prof. Henryk Teisseyre Doc. Józef Oberc
XXXI	6—8. VI 1958	Gdańsk	Gdańsk	miocen, plejstocen, ob- szaru Gdańska, geolo- gia techniczna	Prof. Zdzisław Pazdro
XXXII	3—7. IX 1959	Zakopane	Zakopane	krystalinik i skały o- sadowe Tatr, flisz Pod- hala	Prof. Walery Goetel Prof. Edward Passendorfer Prof. Stanisław Sokołowski
XXXIII	4—6. IX 1960	Częstochowa	Częstochowa	dewon, mezozoik oko- lic Częstochowy i Wie- lunia	Prof. Stefan Z. Różycki Prof. Roman Krajewski Prof. Feliks Rutkowski
XXXIV	25—27. VI 1961	Sanok	Sanok	flisz Bieszczad	Prof. Stanisław Wdowiarz Mgr inż. Piotr Karnkowski

Profesorom: Waleremu Goetlowi, Marianowi Książkiewiczowi i Henrykowi Świdzińskiemu składam szczerze podziękowanie za cenne uwagi i uzupełnienia, które uzyskałem od nich w czasie pisania. Drowi Stanisławowi Liszce i drowi Jerzemu Małeckiemu dziękuję za zrobienie zdjęć fotograficznych budynku przy ul. św. Anny 6 w Krakowie.

Kraków dnia 15 września 1961

BIBLIOGRAFIA

- anonim (1924), Sprawozdanie z posiedzeń Oddziału [lwowskiego, inf. autora] Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Kosmos* t. 49, za r. 1924. str. 371.
- anonim (1924), IV Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego *Kosmos*. T. 49 za r. 1924, str. 954.
- anonim (1945), Polskie Towarzystwo Geologiczne. *Wszechświat* roczn. 1945, z. 1, str. 32.
- anonim (1953), Społeczeństwo Kielecczyny wita wybitnych geologów z całego kraju. O Zjeździe w r. 1953 w czasie Narady Państwowej Służby Geologicznej, inf. autora. *Słowo Ludu*, Kielce 25. VIII. 1953, nr 202 (1318).
- anonim (1954), XXVII Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1954, z. 11, str. 486.
- anonim (1957), Z życia PTG Oddział Warszawski. *Przegląd Geologiczny* roczn. 1957, z. 8, str. 388.
- anonim (1957), XXX Zjazd PTG [poprawki, inf. autora]. *Przegląd Geologiczny* roczn. 1957, z. 11, str. 536.
- anonim (1958), Zaniedbany grób [sprawa opieki Oddziału Warszawskiego nad grobowcem J.B. Puscha, inf. autora]. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1958, z. 1, str. 48.
- Bi (1954), Z życia Oddziału Warszawskiego PTG. *Przegląd Geologiczny* roczn. 1954, z. 8, str. 343.
- Bieda F. (1957), Z dwudziestym piątym tomem Rocznika PTG. *Rocz. Pol. Tow. Geol.* t. 25 za r. 1955, z. 1, str. 3.
- Birkenmajer K. (1955), XXVII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Wszechświat*, roczn. 1955, z. 4, str. 140.
- Birkenmajer K. (1956), XXVIII Zjazd naukowy Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Wszechświat*, roczn. 1956, z. 1, str. 19.
- Birkenmajer K. (1956), XXVIII Zjazd naukowy i Walne zebranie Delegatów Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Kosmos*, seria B, t. 2, z. 1, 1956, str. 96.
- Birkenmajer K. (1957), XXIX Zjazd naukowy i Walne zebranie Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Kosmos*, seria B, t. 3, z. 1, str. 83.
- [Burakowski T.] TB (1955), Walny Zjazd PTG w Szczecinie. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1955, z. 7, str. 349.
- [Burakowski T.] TB (1955 b), Z życia warszawskiego Oddziału PTG. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1955, z. 8, str. 389.
- [Burakowski T.] TB (1956), XXIX Zjazd PTG. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1956, z. 8, str. 384.
- [Burakowski T.] TB (1957), XXX Zjazd PTG. *Przegląd geologiczny*, roczn. 1957, z. 8, str. 388.
- [Burakowski T.] TB (1958), XXXI Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1958, z. 6, str. 284.

- Burakowski T. (1960), XXXIII Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1960, z. 11, str. 620.
- Burakowski T. (1960), Uczczenie pamięci Jana Samsonowicza. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1960, z. 5, 6, str. 296, 352.
- Czarniecki S. (1959), XXXII Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Kosmos*, seria B, t. 5, z. 4, str. 305.
- Czernicki J. (1960), Nowy Oddział PTG. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1960 z. 12, str. 672.
- Goetel W. (1923), Powstanie i dwa pierwsze lata Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Rocz. Pol. Tow. Geol.* t. 1, Kraków str. 100.
- Goetel W. (1931), Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Tatrach w r. 1930. *Rocznik Pol. Tow. Geol.* t. 7, Kraków, str. 429.
- Goetel W. (1950), Rozwój nauk o Ziemi w Polsce Ludowej. *Wiadomości Muzeum Ziemi*, t. 5, Warszawa, str. 15.
- Goetel W. (1951), Nauki geologiczne w I Kongresie Nauki Polskiej. *Rocz. Pol. Tow. Geol.* t. 20 za r. 1950, Kraków, str. 377.
- Goetel W. (1953), Rola Polskiego Towarzystwa Geologicznego w rozwoju geologii polskiej. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1953, z. 5, str. 193.
- Goetel W. (1954), Geologia [w cyklu — Nauki przyrodnicze w Dziesięciolecie Polski Ludowej.] *Wszechświat*, roczn. 1954.
- Goetel W. (1955), Dziesięć lat rozwoju geologii polskiej. *Polska Akademia Nauk. Nauka Polska*, t. 3, nr 2, Warszawa, str. 39.
- Goetel W. (1956), Przyczynki do historii rozwoju geologii polskiej. Plan rozbudowy nauk geologiczno-poszukiwawczych w Polsce Ludowej w okresie 1945 do 1950. Referat wygłoszony w listopadzie 1945 roku na posiedzeniu naukowym Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Krakowie. *Zeszyty Naukowe Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie* nr 9. *Geologia* z. 1, Kraków, str. 181.
- Goetel W. (1956), Polskie Towarzystwo Geologiczne w 10-lecie Polski Ludowej. *Rocz. Pol. Tow. Geol.* T. 24 za r. 1954. Kraków, str. 409.
- Jaroszewski W. (1958), Walne Zebranie Oddziału Warszawskiego PTG. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1958, z. 7, str. 332.
- Kilian Z. (1959), XXXII Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1959, z. 11, str. 531.
- Krajewska K. (1956), Doroczne Walne Zebranie Oddziału Warszawskiego PTG. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1956, z. 8, str. 385.
- Krajewski S. (1953), Zjazdy Polskiego Towarzystwa Geologicznego (1921—1952) *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1953, z. 5, str. 198.
- [Krajewski S.] St. K. (1955), Z życia Polskiego Towarzystwa Geologicznego Oddział Warszawski — Sekcja Popularyzacji. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1955, z. 3, str. 141.
- Krajewski S. (1955), Z życia PTG w Warszawie. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1955, z. 7, str. 348.
- Krajewski S. (1959), Uczczenie pamięci Jana Samsonowicza [Posiedzenie Pol. Tow. Geol. Oddział Warszawski]. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1959, z. 12, str. 569.
- [Krajewski S.] S.K. (1961), Z życia Oddziału Warszawskiego PTG. *Przegląd Geol.* roczn. 1961, z. 8, str. 447.
- [Łydka K.] K.Ł. (1953), Walne Zebranie Polskiego Towarzystwa Geologicznego [w r. 1953]. *Przegląd Geologiczny*, roczn. 1953, z. 7, str. 331.
- Maślankiewicz K. (1947), Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego (2 do 4 lipca 1946). *Wiadomości Muz. Ziemi.* T. 3 za r. 1947, str. 210.
- Maślankiewicz K. (1954), Zjazd Polskich Geologów [I Narada P. Służby Geologicznej w r. 1953, Zjazd Pol. Tow. Geol.]: *Wszechświat*, roczn. 1954, z. 5, str. 122.

- Maślankiewicz K. (1955), XXVII Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Kosmos*. Seria B, t. 1, z. 1, str. 97.
- Maślankiewicz K. (1957), XXX Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Kosmos*. Seria B, t. 3, z. 4, str. 309.
- Maślankiewicz K. (1960), XXXII Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Wszechświat*, roczn. 1960, z. 2, str. 59.
- Pachucki Cz. (1956), Lubelszczyzna obiektem zainteresowań geologów polskich [Zjazd XXIX w Lublinie]. *Sztandar Ludu*, Lublin 1955, 23/24. VI, nr 149/3728.
- Pazdro Z. (1925), V Zjazd PTG, *Kosmos*. T. 50 za rok 1925, str. 1008.
- Pierwszy Kongres Nauki Polskiej. Sekcja Nauk o Ziemi. Referat podsekcji Geologia. Seria VIII, z. 1 — Polskie Towarzystwo Geologiczne. Warszawa 1951, str. 179.
- Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego. Sprawozdania z działalności. Tomy 1—30 [brak sprawozdań w t. 3 za lata 1925, 1926; w t. XIV, XV za lata 1937, 1938, 1939].
- Samsonowicz J. (1948), Historia geologii w Polsce. Polska Akademia Umiejętności. Historia Nauki Polskiej w Monografiach VI, Kraków.
- [Sawicki L.] L. S. (1955), Z Warszawskiego Oddziału PTG. *Prz. Geol.* roczn. 1955, z. 12, str. 594.
- Sujkowski Z. (1935), O imponderabilia na froncie naukowym. *Gazeta Polska*, 26. IV. 1935.
- Watycha L. (1960), XXXII Zjazd PTG po stronie czzechosłowackiej. *Prz. Geol.* roczn. 1960 z. 4, str. 239.

Uwaga: w klamrach objaśnienia autora.

RÉSUMÉ

L'auteur passe en revue les plus remarquables événements de l'histoire de la Société Géologique de Pologne dès 1921, date de sa fondation (24 avril 1921). Le siège de la Société est Kraków, les filiaux détachements se trouvaient (avant la deuxième guerre) à Warszawa, à Lwów, à Borysław, à Wilno et après la guerre à Warszawa, à Wrocław, à Jasło. La Société compte 817 membres.

Voici les principaux travaux de la Société: l'organisation des séances avec des discours sur les travaux scientifiques, l'organisation des annuels congrès géologiques avec des excursions dans le terrain, la publication du périodique: *Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego* (Annales de la Société Géologique de Pologne). Ce périodique contient des mémoires du domaine de la géologie, de la minéralogie, de la pétrographie et de la paléontologie. Il paraît en 4 fascicules par an, jusqu'à l'année 1961 sont parus 31 volumes.

En outre la Société est en train de préparer une autre publication en langue polonaise: *Regionalna Geologia Polski* (La Géologie Régionale de Pologne). Jusqu'à l'année 1961 furent issus trois volumes: le 1-er Les Karpathes, le 2-ième Le Plateau de Lublin, le 3-ième Les Sudètes. Les trois autres volumes doivent paraître prochainement.

La monographie de Wilhelm Friedberg: *Mięczaki miocénskie Polski* (Mollusca miocenica Poloniae) c'est la troisième publication de la Société. Le deuxième volume de cette publication (Lamellibranchiata) fut publié en 1934—1936; le premier: *Gasteropoda et Scaphopoda* a été reproduit en 1955.

La Société est en échange avec 360 sociétés et instituts de tout le Monde; elle reçoit 780 divers périodiques. En outre la bibliothèque possède plus de 2600 volumes de livres du domaine des sciences géologiques.

Dans l'addenda sont cités les membres honoraires de la Société, les noms des présidents de la Société, les Congrès géologiques 1953 jusqu'à 1961.

OBJAŚNIENIE TABLIC

Tablica IX

Widok gmachu siedziby Towarzystwa, ul. św. Anny 6, Kraków

Tablica X

Klatka schodowa w gmachu przy ul. św. Anny 6,

Tablica XI

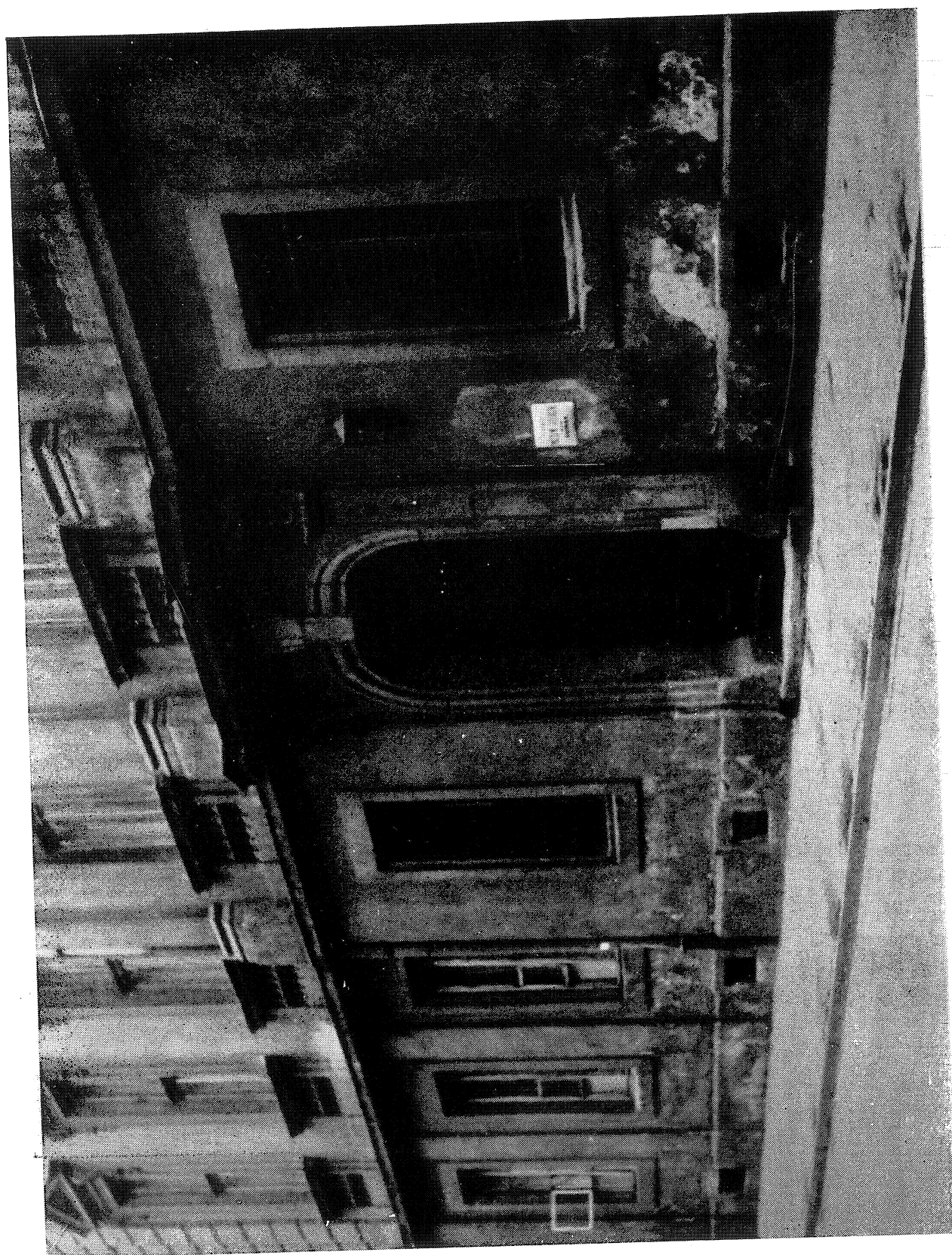
Sala wykładowa Zakładu Geologii UJ, ul. św. Anny 6, służąca jako sala posiedzeń naukowych Towarzystwa, widok od katedry.

Tablica XII

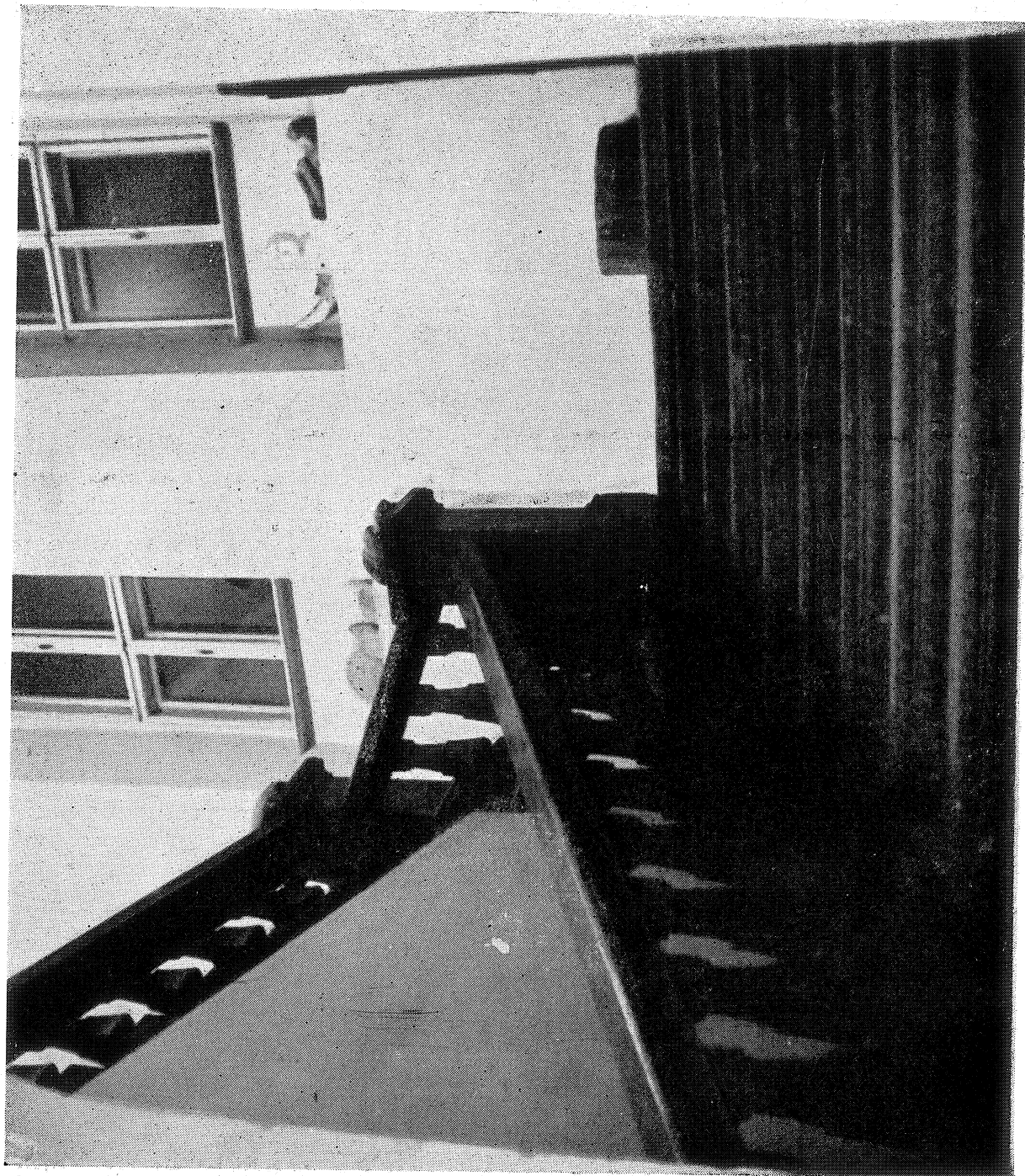
Uczestnicy wycieczki zjazdu Polskiego Towarzystwa Geologicznego w r. 1929 w Piecinach, przed szkołą w Szlachtowej. Fotografia prof. Walerego Goetla.

1. † Prof. dr Jan Nowak, przewodniczący Towarzystwa, UJ, Kraków
2. Prof. dr Walery Goetel, Akademia Górnicza Kraków
3. † Prof. dr Julian Tokarski, Politechnika, Lwów
4. † Prof. dr Wojciech Rogala, Uniwersytet, Lwów
5. † Prof. dr Stefan Kreutz, UJ, Kraków
6. Prof. dr Radim Kettner, Uniwersytet, Praga (Czechosłowacja)
7. Dr Dimitrij Andrusov, Uniwersytet, Praga (Czechosłowacja)
8. † Dr Ludwik Horwitz, Inst. Geol., Warszawa
9. † Dr Wiktor Nechay, Uniwersytet, Lwów
10. Dr Stefan Z. Różycki, Inst. Geol., Warszawa
11. † Dr Ludwik Kowalski, Kraków
12. † syn L. Kowalskiego (poległ na froncie w r. 1939)
13. Dr Maria Turnau (obecnie Morawska) Politechnika, Lwów
14. † Katarzyna Weybergowa, Lwów
15. Dr Odolen Kodym, Praga (Czechosłowacja)
16. Maria Martini (obecnie Karasińska), Kraków
17. Anna Gadomska (obecnie Czekalska), Kraków
18. † Inż. Jan Naturski, Kraków
19. † Prof. dr Zygmunt Weyberg, Uniwersytet, Lwów
20. † Doc. Dr Stanisław Zuber, UJ, Kraków
21. Dr Stanisław Krajewski, Borysław
22. Dr Zofia Maślankiewiczowa, Kraków
23. Dr Kazimierz Maślankiewicz, UJ, Kraków
24. Dr Zdzisław Pazdro, Uniwersytet, Lwów
25. † Dr Jan Wdowiarz, Uniwersytet, Lwów
26. † Dr Jan Rogala, Politechnika, Lwów
27. † Jan Czarnocki, Inst. Geol., Warszawa

28. Dr Marian Kamieński, Politechnika, Lwów
 29. † Dr Konstanty Tołwiński, Borysław
 30. Dr Alois Matějka, Praga (Czechosłowacja)
 31. Dr Stanisław Sokołowski, UJ, Kraków
 32. Dr Franciszek Bieda, UJ, Kraków
 33. Dr Edward Passendorfer, Inst. Geol., Warszawa
 34. † Inż. Arnold Makowski, Inst. Geol., Warszawa
 35. † Dr Adam Piwowar, Dąbrowa Górnicza
 36. † Dr Franciszek Hirsberg, Łódź
 37. Inż. Józef J. Zieliński, Borysław
 38. † Prof. Dr Józef Oppenheimer, Uniwersytet, Brno (Czechosłowacja)
 39. Dr Maria Witkiewiczowa, Politechnika, Lwów
 40. † Prof. Dr inż. Roman Witkiewicz, Politechnika, Lwów
 41. Kamila Skoczyłasówna (obecnie Ciszewska), Kraków
 42. † Dr Jan Zerndt, Kraków
- inne osoby nie rozpoznane

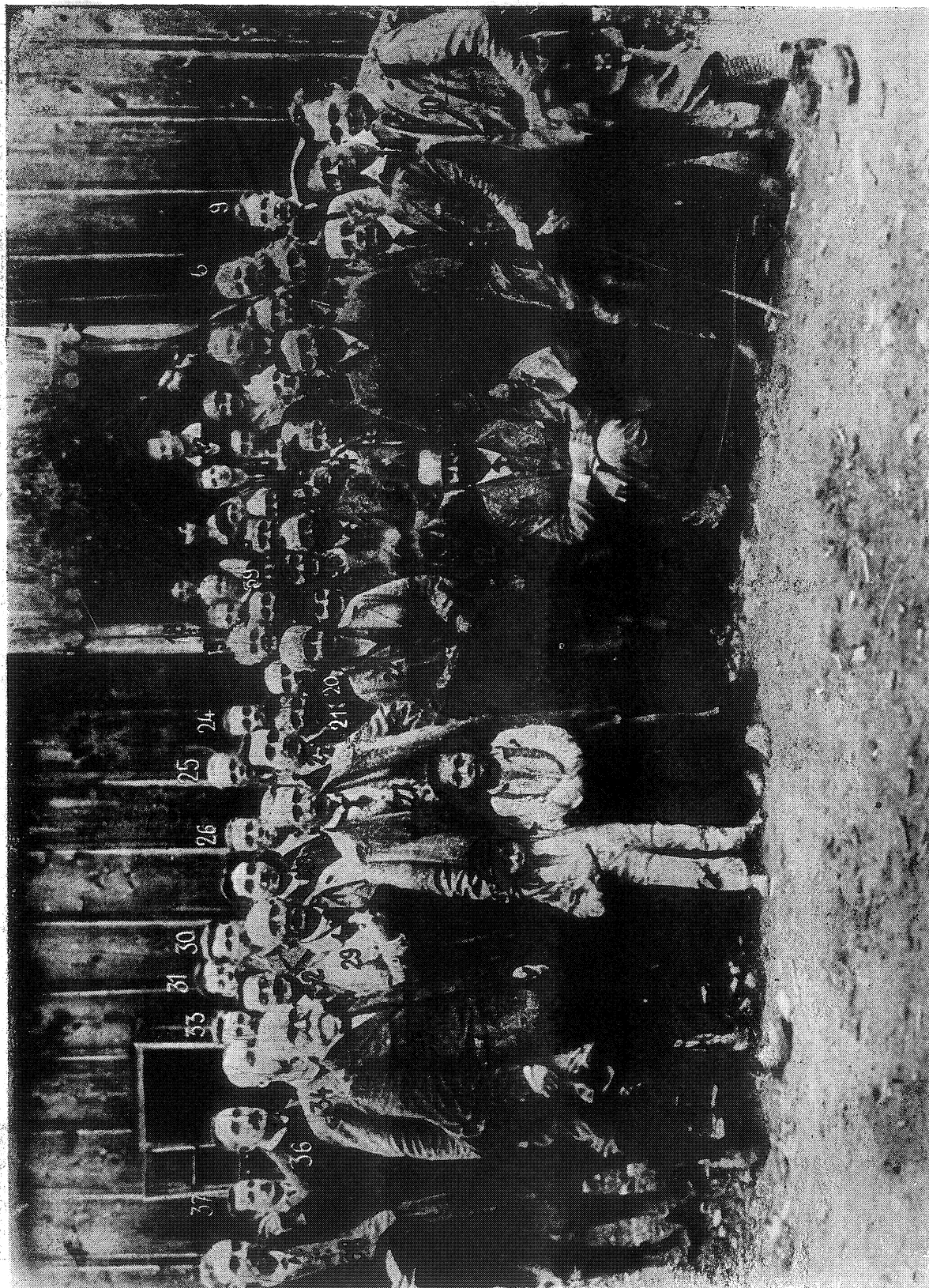

F. Bieda

F. Bieda

F. Bieda